Dinamica vieții cotidiene în Basarabia în contextul factorilor politici și economici (anii 1930)

CZU: 94:316.728(478)"1830"

Aurel FONDOS

Factorul politic privind dinamica vieții cotidiene în Basarabia (anii 1930) se revede în cadrul sistemului politic din România în perioada monarhiei constituționale (1918 - februarie 1938). Elementele-cheie ale sistemului politic ce au fost supuse modernizării strategice și evenimentele cruciale, în acest sens, sunt vizibile în procesele de dezvoltare și aprobare a Constituției din martie 1923 – fundamentul regimului politic, rolul monarhiei ca o structură statală decisivă, al Parlamentului, al partidelor politice, al sistemului electoral și evoluția legislației electorale, a alegerilor parlamentare și locale.

În acest context, rolul factorului politic a avut efecte asupra proceselor de modernizare a sectoarelor principale de activitate ale economiei, precum agricultura, industria și comerțul.

Agricultura era elementul preponderent în Basarabia. Circa 85% din numărul populației locuia în mediul rural. Reforma agrară din 1921, una dintre cele mai radicale din Europa, a afectat masiv realitățile social-economice moștenite de Imperiul Rus, iar în Basarabia s-a încheiat în 1923. „Casa Noastră", instituția special numită să gestioneze retrocedările, a conferit țăranilor basarabeni titlurile legale de proprietate. Dacă în celelalte provincii românești pământul s-a luat de la proprietarii direcți, în Basarabia s-a preluat într-o primă fază de la țărani, care îl ocupaseră în 1917-1918, dar tot pentru a fi retrocedat lor, și nu din motive de expropriere.

Bazele industriei în Basarabia țineau, în principal, de modul colonial țarist în care fusese organizată această ramură. Scopul lor era să prelucreze materii prime, care urmau să fie utilizate în metropolele industriale. Niciuna dintre ele nu era, practic, în mâna românilor. Industria se dezvoltă în special în relație cu agricultura: mori, tăbăcării, fabrici de săpun, de ulei, industria alcoolului. După unirea cu regatul Român, progresul a fost evident și aici: dacă înainte de război existau 207 stabilimente industriale, care pro-

duceau 250.000.000 lei, în 1932 existau deja 213 fabrici, care produceau 800.000.000 de lei.

Modernizarea infrastructurii Basarabiei avea să resimtă cel mai puternic șocul proiectului de modernizare, derulat la scara României întregite în domeniul comunicațiilor și al transportului. După război, în Basarabia exista o cale ferată deplorabilă (plus ecartament diferit de cel românesc). Progresul a fost evident și cuantificabil. În 1919, drumul Galați-Chișinău se făcea în 19 ore, în 1938 se făcea în 8 ore; dacă înainte de război în Basarabia circulau 29 de locomotive, în 1920 circulau 130. Dacă pe linia Chișinău-Ungheni nu circula decât un singur tren zilnic, în 1940 circulau deja cinci trenuri zilnic.

Comerțul s-a dezvoltat și el: în 1938 existau peste 20.576 de firme individuale și comerciale, dar structura etnică s-a păstrat – 5.209 românești (17%), 8.136 evreiești și 5.584 de alte naționalități. Explicația nu este greu de găsit: deși imperfectă, democrația românească funcționa atunci, la fel și economia de piață. Regulile jocului erau, pe cât e posibil, respectate, iar câștigătorii nu erau decișii înainte.

Influența factorilor politici și economici în procesele de modernizare a vieții cotidiene arată că singurul proiect de modernizare europeană a Basarabiei în secolul XX a fost cel românesc, derulat în perioada interbelică.